

דלקות עטין והקשר האפשרי לגורמי תזונה

עופר קרול – "החקלאית"

בין בטא-קרוטן למניעה של דלקות עטין (NCR) (1989).

ויטמין E וסלניום – הסלניום הוא מחצב חיוני לבניית השריר ובתור שכוה גם לבניית רקמת העטין. ויטמין E חיוני למבנה רקמת הממברנה של דופן התא. שני חומרים אלה חיוניים לשמירה על הרמה החיסונית של רקמת העטין, דרך חשיבותם המשותפת בבניית השריר.

סלניום וויטמין E נחוצים ליצירת תאי-דם לבנים ומכאן חיוניותם למערכת החיסונית. באופן מיוחד ניתן ליחס לחומרים אלה שמירה על שיעור הנוגדנים ברקמת העטין.

השפעת הסלניום וויטמין E על רקמת השריר עוזרת למהירות סגירת תעלת הפטמה לאחר החליבה ומכאן מניעה של חדירת גורמי מחלה בדרך זו.

בעבודות שונות (Philpot & Nickerson, 1991) נמצא, כי בתוספת של ויטמין E וסלניום צומצם שיעור ההידבקות בדלקות עטין ב-37% ומשך האירוע ירד כדי 62%.

המינון המומלץ לסלניום הוא 3 מ"ג לפרה יבשה ליום + 1000 יחב"ל של ויטמין E.

פרה חולבת צריכה לקבל 6 מ"ג סלניום ליום + 600 יחב"ל ויטמין E.

אבץ שניתן במזון בצורה של גפרת-אבץ נמצא כבעל השפעה בהפחתה של תאים סומטיים ומניעה של מחלות עור (דרמטיטיס). הדבר נובע כנראה מתרומתו הייחודית של האבץ לרמה החיסונית של הבהמה.

מינון מומלץ כ-5 גר' גפרת-אבץ לפרה ליום.

כללית נראה, כי פרט לתוספות שהוזכרו לעיל מנה מאוזנת באנרגיה, חלבון ויתר הרכיבים המקובלים תתרום למניעה של מחלות העטין דרך המצב הכללי של הפרה. מכאן ששינויים בהרכב המנה הפוגעים ביעילות התזונתית (ואולי אפילו תורמים זמנית לעליה בייצור הנוזלים) תהיה להם השפעה שלילית על בריאות הפרה ואירועי מחלות העטין. 

דלקת עטין היא כנראה הגורם הנפוץ והעיקרי לתחלואה ברפת החלב בעולם. ההתמודדות עם מניעת דלקות העטין והבנת גורמי המחלה סבוכות ומורכבות, כי מעורבים כאן גורמים רבים ביותר.

הפרה, האדם, הממשק, הסביבה ובעיקר המיקרואורגניזמים הפתוגניים יפגעו בפרה, כאשר אחד מהגורמים שהוזכרו לא מטופל נכון.

גורמי הדלקת שונים ביותר. יש מצבים בהם המחלה כרונית ולא ניתנת כמעט לריפוי וכתוצאה מכך נפגע ייצור החלב. יש מצבים אחרים ובהם מות הפרה כמעט מידי. השכיח והנפוץ הוא המצב הכרוני, אכן זו מחלת סביבה וממשק יותר מכל מחלה אחרת.

מניעת הדבקה יכולה להעשות על ידי שיפור ההגיינה, איכות החליבה ומניעת חדירה של חיידקים דרך תעלת הפטמה באמצעות ממשק בו נשמרת סביבה הגיינית ובו נמנעת רביצה של הפרה לפחות בחצי השעה הראשונה שלאחר החליבה. זאת בנוסף למרבץ נקי ויבש.

איפיון של מצב דלקתי יהיה בירידה בייצור החלב, נפיחות בעטין והיווצרות גושים בחלב. דלקות רבות מתבטאות רק בירידה בחלב במצבים תת-קליניים אשר ניתן לגלותם רק על ידי ספירה של חיידקים או נוכחות תאי דם לבנים בחלב (תאים סומטיים).

הקשר האפשרי בין גורמי תזונה לדלקות העטין יהיה בראש וראשונה במצב הבריאות הכללי של הפרה הנובע מתזונה נכונה של אנרגיה, חלבון, סיבים, מינרלים וויטמינים. גורמי תזונה בעלי השפעה ישירה עשויים להיות:

ויטמין A – ויטמין A ובטא-קרוטן ידועים כבעלי תפקיד חיוני למבנה רקמת האפיטל. לתפקיד זה ישנה השפעה כללית על מצב הבהמה ומכאן השפעה מסויימת גם במניעת מחלות העטין. אין בספרות די הוכחות לגבי הרמה המינימלית החיונית של בטא-קרוטן. יחד עם זה, יש עבודות המצביעות על קשר אפשרי